

Judikatūras krājums

ĢENERĀLADVOKĀTA MELHORA VATELĒ [*MELCHIOR WATHELET*]
SECINĀJUMI,
sniegti 2016. gada 2. jūnijā¹

Lieta C-238/15

**Maria do Céu Bragança Linares Verruga ,
Jacinto Manuel Sousa Verruga ,
André Angelo Linares Verruga
pret**

Ministre de l'Enseignement supérieur et de la Recherche

(tribunal administratif du Grand-Duché de Luxembourg (Luksemburga) lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu)

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu — Personu brīva pārvietošanās — Vienlīdzīga attieksme — Sociālās priekšrocības — Regula (ES) Nr. 492/2011 — 7. panta 2. punkts — Finansiāls atbalsts augstākās izglītības iegūšanai — Nosacījums — Nepārtrauktas nodarbinātības ilgums — Netieša diskriminācija — Attaisnojumi

I – Ievads – ievada piezīmes par paradoksu

1. Finansiāls atbalsts augstākās izglītības iegūšanai un tā piešķiršanas nosacījumi jau ir bijis priekšmets plašā judikatūras klāstā. Šis temats vēlreiz ir galvenais šajā lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu.

2. Proti, *tribunal administratif du Grand-Duché de Luxembourg* [Luksemburgas Lielhercogistes Administratīvā tiesa] (Luksemburga) uzdots prejudiciālais jautājums ir par tādu valsts tiesību aktu saderīgumu, saskaņā ar kuriem finansiāla atbalsta piešķiršana augstākās izglītības iegūšanai studentiem, kas nedzīvo attiecīgās dalībvalsts teritorijā, ir atkarīga no nosacījuma, ka viņiem ir jābūt tādu darba ņēmēju bērniem, kas ir bijuši nodarbināti vai īstenojuši savu profesionālo darbību kā pašnodarbinātie šajā dalībvalstī nepārtrauktā vismaz piecus gadus ilgā laikposmā brīdī, kad tiek lūgts finansiālais atbalsts.

3. Pasaulē, kurā konkurence kļūst arvien noteicošāka, jauniešu izglītība ir viena no Eiropas Savienības un dalībvalstu prioritātēm². Pasaulē, kuras dominējošais ekonomiskais modelis ir atklājis savas nepilnības, finanšu ierobežojumi ir kļuvuši par ikdienišķu faktu.

4. Jau kopš “Eiropas projekta” pirmsākumiem brīva pārvietošanās ir viena no pamatbrīvībām. Tās nozīmīgums ir ticis uzvērts ar Eiropas [Savienības] pilsonības atzišanu – un vēlāk attīstību –, ko nepārprotami izmanto arī studenti.

¹ — Oriģinālvaloda – franču.

² — Šajā ziņā skat. Komisijas paziņojumu un Eiropas Savienības Padomes secinājumus, ko ģenerāldadvokāts P. Mengoci [*P. Mengozzi*] citēja savos secinājumos lietā *Giersch* u.c. (C-20/12, EU:C:2013:70, 42.–44. punkts).

5. Mūsdienās šī brīvā pārvietošanās ir apšaubīta un sašūpota. Tiesiskie regulējumi par finansiāla atbalsta piešķiršanu augstākās izglītības iegūšanai to vēlreiz pierāda. Kādas mūsdienās ir Savienības tiesību prasības starp izteiktas vienlīdzības atzišanas saglabāšanu, kuras sekas var būt summu samazinājums katram saņēmējam, no vienas puses, un šīs vienlīdzības mazināšanos, kas ir saistīts ar iespēju saglabāt būtiska apmēra finansiālu atbalstu, ar ko tiek sekmēta apmācība un izglītība arvien mazākam pilsoņu skaitam, no otras puses?

6. Tāds būtībā ir uzdots jautājums.

II – Atbilstošās tiesību normas

A – Savienības tiesības

1) Regula (ES) Nr. 492/2011

7. Savā lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu iesniedzējtiesa lūdz sniegt Padomes 1968. gada 15. oktobra Regulas (EEK) Nr. 1612/68 par darba ņēmēju brīvu pārvietošanos Kopienā³, kas grozīta ar Eiropas Parlamenta un Padomes 2004. gada 29. aprīļa Direktīvu 2004/38/EK⁴, 7. panta 2. punkta interpretāciju.

8. Tomēr šī regula no 2011. gada 15. jūnija ir atcelta un aizstāta ar Eiropas Parlamenta un Padomes 2011. gada 5. aprīļa Regulu (ES) Nr. 492/2011 par darba ņēmēju brīvu pārvietošanos Savienībā⁵.

9. Atbilstoši šīs pēdējās minētās regulas 41. panta otrajai daļai atsaucē uz Regulu Nr. 1612/68 uzskata par atsaucēm uz Regulu Nr. 492/2011. Precīzāk, es norādu, ka 7. panta 1. un 2. punkts nav grozīti. Tāpēc es atsaukšos vienīgi uz Regulu Nr. 492/2011.

10. Šīs regulas 7. pantā ir norādīts šādi:

“1. Darba ņēmējam, kas ir dalībvalsts valstspiederīgais, citā dalībvalstī valstspiederības dēļ nedrīkst piemērot citādus darba un nodarbinātības nosacījumus kā minētās valsts darba ņēmējiem, īpaši attiecībā uz atalgojumu, atlaišanu un bezdarba gadījumā – atjaunošanu darbā vai atkārtotu pieņemšanu darbā.

2. Šādam darba ņēmējam ir tādas pašas sociālās un nodokļu priekšrocības kā attiecīgās valsts darba ņēmējiem.

[..]”

3 — OV 1968, L 257, 2. lpp.

4 — OV 2004, L 158, 77. lpp., un labojumi — OV 2004, L 229, 35. lpp., un OV 2005, L 197, 34. lpp.

5 — OV 2011, L 141, 1. lpp.

2) Direktīva 2004/38

11. Saskaņā ar Direktīvas 2004/38 24. pantu:

“1. Ievērojot īpašus noteikumus, kas skaidri paredzēti Līgumā un sekundārajos tiesību aktos, pret visiem Savienības pilsoņiem, kas, pamatojoties uz šo direktīvu, uzturas uzņēmējā dalībvalstī, ir attieksme, kas līdzvērtīga tai, kāda ir pret minētās dalībvalsts valstspiederīgajiem atbilstīgi Līguma darbības jomai. Priekšrocības, ko sniedz šīs tiesības, attiecinās arī uz ģimenes locekļiem, kas nav nevienas dalībvalsts pilsoņi un kam ir uzturēšanās vai pastāvīgas uzturēšanās tiesības.

2. Atkāpjoties no 1. punkta noteikumiem, uzņēmējai dalībvalstij nav pienākuma piešķirt tiesības uz sociālo palīdzību pirmo trīs uzturēšanās mēnešu laikā vai vajadzības gadījumā ilgākā laikā posmā, kas noteikts 14. panta 4. punkta b) apakšpunktā, kā arī tai nav pienākuma pirms pastāvīgas uzturēšanās tiesību iegūšanas piešķirt līdzekļus mācībām, tostarp arodapmācībai, ja šie līdzekļi ir stipendijas vai studiju kredīti personām, kas nav darba ņēmēji, pašnodarbinātas personas, personas, kas saglabā šādu statusu, un to ģimenes locekļi.”

B – Luksemburgas tiesības

12. 2000. gada 22. jūnija Likums par valsts finansiālo atbalstu augstākās izglītības iegūšanai ir ticis grozīts ar 2010. gada 26. jūlija likumu (*Mémorial* A 2010, 2040. lpp.) (turpmāk tekstā – “2000. gada 22. jūnija likums”). 2000. gada 22. jūnija likuma 2. pantā bija noteikts:

“Finansiāla atbalsta saņēmēji Valsts finansiālo atbalstu augstākās izglītības iegūšanai var saņemt studenti, kas imatrikulēti studijām augstākās izglītības mācību iestādē un atbilst kādam no uzskaitītajiem nosacījumiem:

- a) ir Luksemburgas pilsonis vai Luksemburgas pilsoņa ģimenes loceklis, un viņa dzīvesvieta ir Luksemburgas Lielhercogistē, vai
- b) ir citas Eiropas Savienības dalībvalsts vai kādas citas [1992. gada 2. maija] Eiropas Ekonomikas zonas līguma [(OV 1994, L 1, 3. lpp.)] dalībvalsts un Šveices Konfederācijas pilsonis, un atbilstoši 2008. gada 29. augusta grozītā Likuma par personu brīvu pārvietošanos un imigrāciju 2. nodaļai uzturas Luksemburgas Lielhercogistē darbinieka, pašnodarbinātas personas, tādas personas, kas saglabā šo statusu, vai kādas no iepriekšminēto kategoriju personas ģimenes locekļa statusā, vai arī ir ieguvis pastāvīgās uzturēšanās atļauju [..]. [..]”

13. Pēc 2013. gada 20. jūnija sprieduma *Giersch* u.c. (C-20/12, EU:C:2013:411) ar 2013. gada 19. jūlija likuma (*Mémorial* A 2013, 3214. lpp.) 1. panta 1. punktu 2000. gada 22. jūnija likumā tika iekļauts 2.a pants, kas formulēts šādi:

“Finansiālu atbalstu augstākās izglītības iegūšanai var saņemt arī studenti, kas nav Luksemburgas Lielhercogistes rezidenti, ja viens no viņa vecākiem ir darba ņēmējs vai pašnodarbināta persona un ir Luksemburgas vai Eiropas Savienības, vai kādas citas Eiropas Ekonomikas zonas līguma dalībvalsts, vai arī Šveices Konfederācijas pilsonis, kurš studenta pieteikuma par finansiālu atbalstu augstākajai izglītībai iesniegšanas dienā ir bijis nepārtraukti nodarbināts vai veicis uzņēmējdarbību Luksemburgā vismaz piecus gadus. Darba laikam Luksemburgā ir jāatbilst vismaz pusei no parastā darba laika, ko uzņēmumā piemēro saskaņā ar likumu vai attiecīgā gadījumā spēkā esošo darba koplīgumu. Pieteikuma par finansiālu atbalstu augstākajai izglītībai iesniegšanas dienā darba ņēmējam ir obligāti jābūt nepārtraukti maksājušam sociālās iemaksas Luksemburgas Lielhercogistē iepriekšējos piecus gadus atbilstoši Sociālā nodrošinājuma kodeksa 1. panta 4. punktam.”

14. Tomēr 2000. gada 22. jūnija likums, kas grozīts ar 2013. gada 19. jūnija likumu, drīz tika atcelts ar 2014. gada 24. jūlija likumu par valsts finansiālo atbalstu augstākās izglītības iegūšanai (*Mémorial A* 2014, 2188. lpp.).

15. Turpmāk šī pēdējā minētā likuma 3. pantā ir paredzēts šādi:

“Valsts finansiālo atbalstu augstākās izglītības iegūšanai var saņemt studenti un skolēni, kas ir definēti 2. pantā, kas turpmāk apzīmēti ar jēdzienu “students” un atbilst kādam no uzskaitītajiem nosacījumiem:

[..]

(5) attiecībā uz studentiem, kas nav Luksemburgas Lielhercogistes rezidenti:

- a) ir darba ņēmējs, kas ir Luksemburgas vai Eiropas Savienības, vai kādas citas Eiropas Ekonomikas zonas līguma dalībvalsts, vai arī Šveices Konfederācijas pilsonis, kurš studenta pieteikuma par finansiālu atbalstu augstākajai izglītībai iesniegšanas dienā ir bijis nodarbināts vai veicis uzņēmējdarbību Luksemburgas Lielhercogistē; vai
- b) ir tāda darba ņēmēja bērns, kas ir Luksemburgas vai Eiropas Savienības, vai kādas citas Eiropas Ekonomikas zonas līguma dalībvalsts, vai arī Šveices Konfederācijas pilsonis, kurš studenta pieteikuma par finansiālu atbalstu augstākajai izglītībai iesniegšanas dienā ir bijis nodarbināts vai veicis uzņēmējdarbību Luksemburgas Lielhercogistē, ar nosacījumu, ka šis darba ņēmējs turpina uzturēt studentu un ka studenta pieteikuma par finansiālu atbalstu augstākajai izglītībai iesniegšanas dienā viņš [darba ņēmējs] ir bijis nepārtraukti nodarbināts vai veicis uzņēmējdarbību Luksemburgas Lielhercogistē vismaz piecus gadus septiņus gadus ilgā atsaucē laikposmā, kas tiek skaitīts ar atpakaļejošu spēku, sākot no studenta pieteikuma par finansiālu atbalstu augstākajai izglītībai iesniegšanas dienas, vai ka, izņēmuma gadījumā, persona, kas saglabā darba ņēmēja statusu, ir atbildusi iepriekš minētajam piecu gadu kritērijam septiņu gadu laikposmā brīdī, kad tā pārtrauca būt nodarbināta vai veikt uzņēmējdarbību.”

III – Pamatlietas fakti

16. *André Angelo Linares Verruga* kopā ar vecākiem *Maria do Céu Bragança Linares Verruga* un *Jacinto Manuel Sousa Verruga* dzīvo Longvī [Longwy] (Francija).

17. *Maria do Céu Bragança Linares Verruga* strādā Luksemburgas Lielhercogistē kā darba ņēmēja kopš 2004. gada 15. maija ar vienu pārtraukumu laikposmā no 2011. gada 1. novembra līdz 2012. gada 15. janvārim. Savukārt *Jacinto Manuel Sousa Verruga* strādāja šajā dalībvalstī kā darba ņēmējs laikposmā no 2004. gada 1. aprīļa līdz 2011. gada 30. septembrim, kā arī laikposmā no 2013. gada 4. decembra līdz 2014. gada 6. janvārim. Kopš 2014. gada 1. februāra viņš tur strādā kā pašnodarbināta persona.

18. *A. A. Linares Verruga*, students, kas imatrikulēts Ljēžas Universitātē (Beļģija), lūdza Luksemburgas valsti piešķirt viņam finansiālu atbalstu augstākās izglītības iegūšanai 2013./2014. akadēmiskā gada ziemas semestrī.

19. Ar 2013. gada 28. novembra lēmumu ministrs šo pieteikumu par finansiālu atbalstu noraidīja, pamatojoties uz 2000. gada 22. jūnija likuma, kas grozīts ar 2013. gada 19. jūlija likumu, 2.a pantā paredzēto nosacījumu neievērošanu.

20. 2013. gada 23. decembrī A. A. Linares Verruga un viņa vecāki (turpmāk tekstā – “Verruga ģimene”) par šo lēmumu iesniedza pieteikumu par administratīvā akta apstrīdēšanu. Ar 2014. gada 14. janvāra lēmumu ministrs šo pieteikumu noraidīja.

21. A. A. Linares Verruga lūdza Luksemburgas valsti piešķirt viņam finansiālu atbalstu augstākās izglītības iegūšanai arī 2013./2014. akadēmiskā gada vasaras semestrī. Ar 2014. gada 24. marta lēmumu ministrs šo pieteikumu par finansiālu atbalstu noraidīja, balstoties uz tiem pašiem motīviem, kas bija minēti viņa 2013. gada 28. novembra lēmumā.

22. 2014. gada 15. aprīlī Verruga ģimene vērsās *tribunal administratif du Grand-Duché de Luxembourg* ar pieteikumu, lūdzot grozīt vai atcelt ministra 2013. gada 28. novembra, 2014. gada 14. janvāra un 2014. gada 24. marta lēmumus. Pieteikums tika atzīts par pieņemamu daļā, kurā tika lūgts atcelt šos lēmumus.

23. Verruga ģimene šajā tiesā galvenokārt apgalvoja, ka valsts finansiāls atbalsts augstākās izglītības iegūšanai esot ģimenes pabalsts Eiropas Parlamenta un Padomes 2004. gada 29. aprīļa Regulas (EK) Nr. 883/2004 par sociālās nodrošināšanas sistēmu koordinēšanu⁶, kas grozīta ar Komisijas 2010. gada 9. decembra Regulu (ES) Nr. 1244/2010⁷, izpratnē, uz kādu ir tiesības visiem strādājošajiem. Pakārtoti Verruga ģimene apgalvoja, ka šis atbalsts esot sociālā priekšrocība Regulas Nr. 492/2011 7. panta 2. punkta izpratnē, tādējādi tā piešķiršana ir pakļauta šajā normā ietvertajam vienlīdzīgas attieksmes principam.

IV – Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu un tiesvedība Tiesā

24. Pamatojoties uz 2013. gada 20. jūnija spriedumu *Giersch* u.c. (C-20/12, EU:C:2013:411), *tribunal administratif du Grand-Duché de Luxembourg* balstās uz principu, ka, ciktāl dalībvalsts piešķirts finansējums darba ņēmēju bērnu augstākajai izglītībai migrējošam darba ņēmējam ir sociālā priekšrocība Regulas Nr. 492/2011 7. panta 2. punkta izpratnē, šī tiesību norma ir jāpiemēro attiecīgajā tiesvedībā pamatlietā.

25. Šajā kontekstā iesniedzējtiesa jautā, vai 2000. gada 22. jūnija likuma, kas grozīts ar 2013. gada 19. jūlija likumu, 2.a pantā paredzētais nosacījums par to, ka studentam, kas lūdz finansiālu atbalstu augstākās izglītības iegūšanai un kas nav Luksemburgas rezidents, ir jābūt darba ņēmēja vai pašnodarbinātās personas – Luksemburgas vai Savienības pilsoņa – bērnam, un [ar ko] šī atbalsta piešķiršanai ir izvirzīta prasība, ka pieteikuma par finansiālu atbalstu augstākajai izglītībai iesniegšanas dienā šim darba ņēmējam ir jābūt nepārtraukti nodarbinātam vai veikušam uzņēmējdarbību Luksemburgā vismaz piecus gadus, nav pārmērīgs.

26. Tādējādi ar 2015. gada 20. maija lēmumu, kas Tiesā saņemts 2015. gada 22. maijā, *tribunal administratif du Grand-Duché de Luxembourg* nolēma apturēt tiesvedību un atbilstoši LESD 267. pantam uzdot Tiesai šādu prejudiciālu jautājumu:

“Vai [2000. gada 22. jūnija likuma, kas grozīts ar 2013. gada 19. jūlija likumu] 2.a pantā Luksemburgas Lielhercogistē nerezidējošiem studentiem izvirzītais nosacījums, neņemot vērā citus piesaistes kritērijus, proti, ka viņiem ir jābūt tādu darba ņēmēju bērniem, kuri pieteikuma par finansiālu atbalstu iesniegšanas brīdī Luksemburgā ir bijuši darba ņēmēji vai pašnodarbinātie vismaz piecus gadus bez pārtraukuma, ir pamatots ar Luksemburgas valsts izvirzītajiem izglītības un budžeta politikas

6 — OV 2004, L 166, 1. lpp., un labojumi – OV 2004, L 200, 1. lpp.

7 — OV 2010, L 338, 35. lpp.

apsvērumiem un ir adekvāts, proti, samērīgs ar norādīto mērķi, t.i., veicināt personu ar augstāko izglītību īpatsvara pieaugumu un vienlaicīgi nodrošināt, lai šīs personas, kuras būs izmantojušas attiecīgās atbalsta sistēmas piedāvāto iespēju finansēt savas studijas vajadzības gadījumā ārvalstīs, atgrieztos Luksemburgā un šīs dalībvalsts ekonomikas attīstībā liktu lietā savas iegūtās zināšanas?”

27. Rakstveida apsvērumus iesniedza *Verruga* ģimene, Luksemburgas un Dānijas valdības, kā arī Eiropas Komisija. Turklāt visi šie lietas dalībnieki izteica [savu viedokli] 2016. gada 14. aprīlī notikušajā tiesas sēdē. Norvēģijas valdība, kas nebija iesniegusi rakstveida apsvērumus, arī izklāstīja savus argumentus šajā tiesas sēdē.

V – Analīze

A – *Judikatūras attīstība – vai “darba ņēmēja” brīva pārvietošanās ir kļuvusi par fantasmagoriju?*

1) Atšķirība starp “darba ņēmējiem” un “nestāšanās”

28. Darba ņēmēju brīva pārvietošanās ir garantēta LESD 45. pantā. Šī brīvība nozīmē, ka tiek likvidēta jebkāda dalībvalstu darba ņēmēju diskriminācija pilsonības dēļ attiecībā uz nodarbinātību, darba samaksu un citiem darba un nodarbinātības nosacījumiem⁸.

29. Darba ņēmēja jēdzienam LESD 45. panta izpratnē Tiesa ir devusi pastāvīgu definīciju. Par darba ņēmēju ir uzskatāma “ikviena persona, kam ir reāla un efektīva nodarbošanās, izslēdzot nodarbošanos, kas ir tik ierobežota, ka tā ir tikai margināla un papildu rakstura. Saskaņā ar šo judikatūru darba attiecību raksturīgā pazīme ir apstāklis, ka persona noteiktu laiku par labu citam un viņa vadībā sniedz pakalpojumus, par kuriem viņa saņem darba samaksu”⁹.

30. Pēc Tiesas domām, Regulas Nr. 492/2011 7. panta 2. punkts ir tikai “īpašajā sociālo priekšrocību piešķiršanas jomā [...] noteikts speciāls regulējums attiecībā uz vienlīdzīgas attieksmes noteikumu, kas pasludināts LESD 45. panta 2. punktā”¹⁰, un tas ir jāpiemēro arī pārrobežu darba ņēmējiem.

31. Pretējā interpretācijā faktiski netiktu ievērots Regulas Nr. 492/2011 teksts, jo tās preambulas 5. apsvērumā nepārprotami ir paredzēts, ka brīvas pārvietošanās tiesības ir jāatzīst “bez diskriminācijas [attiecībā uz] pastāvīgiem, sezonas un *pārrobežu* darba ņēmējiem un pakalpojumu sniedzējiem”¹¹ un tās 7. pantā bez nosacījumiem ir atsauce uz “darba ņēmēj[u], kas ir dalībvalsts valstspiederīgais”¹².

8 — Lai gan apstrīdētie tiesību akti ir vērsti gan uz darba ņēmējiem, gan uz pašnodarbinātām personām, lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir koncentrēts uz Regulas Nr. 492/2011 7. panta 2. punktu. Tādējādi debates ir vienīgi par “darba ņēmēju” situāciju. Tomēr es uzskatu, ka argumentācija, kādu es izvērsīšu, *mutatis mutandis* var tikt piemērota pašnodarbināto personu situācijai. Proti, vienlīdzīgas attieksmes princips attiecībā uz darba ņēmējiem – [tās pašas] valsts vai citas dalībvalsts pilsoņiem – (it īpaši attiecībā uz sociālo priekšrocību piešķiršanu) ir piemērojams arī attiecībā uz pašnodarbinātām personām (šajā ziņā skat. spriedumu, 1988. gada 14. janvāris, Komisija/Itālija, 63/86, EU:C:1988:9, 12.–16. punkts). Skat. arī Barnard, C. *The Substantive Law of the EU. The Four Freedoms*, 4. izd., Oxford University Press, 2013, 313. lpp.

9 — Skat. spriedumu, 2004. gada 7. septembris, *Trojani* (C-456/02, EU:C:2004:488, 15. punkts). Tiesas judikatūrā ļoti agri ir radusies prasība par reāliem un efektīviem pakalpojumiem un no tās izrietošā marginālu un papildu rakstura pakalpojumu izslēgšana (šajā ziņā skat. spriedumu, 1982. gada 23. marts, *Levin*, 53/81, EU:C:1982:105, 17. punkts).

10 — Skat. spriedumu, 2013. gada 20. jūnijs, *Giersch* u.c. (C-20/12, EU:C:2013:411, 35. punkts). Skat. arī spriedumu, 2007. gada 11. septembris, *Hendrix* (C-287/05, EU:C:2007:494, 53. punkts).

11 — Mans izcēlums.

12 — Šajā ziņā saistībā ar Regulu Nr. 1612/68 (kuras preambulas 4. apsvērumā bija vienāds ar Regulas Nr. 492/2011 preambulas 5. apsvērumu) skat. 1997. gada 27. novembra spriedumu *Meints* (C-57/96, EU:C:1997:564, 50. punkts), un 1999. gada 8. jūnija spriedumu *Meeusen* (C-337/97, EU:C:1999:284, 21. punkts).

32. Tiesa no tā secināja, ka dalībvalsts “nevar nodrošināt sociālo priekšrocību Regulas [Nr. 492/2011] 7. panta 2. punkta izpratnē [...] ar nosacījumu, ka šis priekšrocības saņēmējs dzīvo konkrētās valsts teritorijā”¹³.

33. Tiesa nepārprotami noraidīja arī to, ka sociālās priekšrocības piešķiršana tiek pakārtota profesionālās nodarbinātības minimālā ilguma nosacījumam, pamatojoties uz “darba ņēmēja” jēdziena “Kopienas” raksturu. Saskaņā ar šo judikatūru, kas ir pasludināta it īpaši saistībā ar atbalstu iztikai un mācībām augstākās izglītības iegūšanas nolūkā, dalībvalstis “nevar vienpusēji pakārtot Regulas [Nr. 492/2011] 7. panta 2. punktā paredzēto sociālo priekšrocību piešķiršanu noteiktam profesionālās nodarbinātības periodam”¹⁴.

34. Judikatūra par dalībvalstu pilsoņiem, kas izmanto savas brīvas pārvietošanās tiesības, nebūdami ekonomiski aktīvi, ir attīstījusies paralēli. Tiesa ir atzinusi dalībvalstīm iespēju prasīt pierādījumus par noteiktu integrēšanās līmeni uzņemošajā dalībvalstī, pirms attiecīgajai personai tiek piešķirtas sociālās priekšrocības¹⁵, it īpaši ar 2002. gada 11. jūlija spriedumu *D’Hoop* (C-224/98, EU:C:2002:432) un 2005. gada 15. marta spriedumu *Bidar* (C-209/03, EU:C:2005:169). Šī saikne varēja tikt pierādīta ar reālu (iepriekšēju) saikni ar uzņemošās dalībvalsts darba tirgu un ar uzturēšanās periodu šajā dalībvalstī.

35. Tātad pastāv skaidra un precīza atšķirība starp Savienības ekonomiski aktīvajiem pilsoņiem un pārējiem. Attiecībā uz pirmajiem jau no pirmās darba dienas uzņemošajā dalībvalstī ir jāpiemēro pilnīgi vienlīdzīga attieksme, tāpat kā attiecībā uz valsts pilsoņiem. Savukārt attiecībā uz otrajiem vienlīdzīga attieksme ir piemērojama niansētāk, un tā ir balstīta uz uzturēšanās ilgumu uzņemošajā dalībvalstī un reālo integrēšanos šīs valsts sabiedrībā¹⁶.

2) Pietiekamas integrācijas prasība darba ņēmējiem

36. Tomēr 2000. gadu vidū Tiesa mazināja šo skaidro nošķiršanu, ieviešot savā judikatūrā attiecībā uz darba ņēmējiem pietiekamas integrācijas vai reālas saiknes ar uzņemošo dalībvalsti jēdzienu¹⁷.

37. Atgādinot Regulas Nr. 492/2011 7. panta piemērojamību pārrobežu darba ņēmējiem¹⁸, Tiesa ir atzinusi, ka dalībvalstis sociālās priekšrocības piešķiršanu var pakārtot pietiekamas piesaistes attiecīgajai dalībvalstij esamībai¹⁹. Tādējādi tiek uzskatīts, ka tas, ka dalībvalstī nerezidējošam darba ņēmējam nav *pietiekami nozīmīgas* profesionālās nodarbinātības, “var būt likumīgs pamatojums atteikumam piešķirt attiecīgo sociālo priekšrocību”²⁰.

13 — Skat. spriedumu, 1997. gada 27. novembris, *Meints* (C-57/96, EU:C:1997:564, 51. punkts un rezolutīvās daļas 3. punkts). Skat. arī spriedumu, 1999. gada 8. jūnijs, *Meeusen* (C-337/97, EU:C:1999:284, 21. punkts un rezolutīvās daļas 2. punkts).

14 — Skat. spriedumu, 1988. gada 21. jūnijs, *Lair* (39/86, EU:C:1988:322, 42. punkts). Skat. arī 1985. gada 6. jūnija spriedumu *Frascogna* (157/84, EU:C:1985:243, 25. punkts), kas pasludināts trīs gadus pirms tam saistībā ar pieteikumu īpašam vecuma pabalstam.

15 — Šajā ziņā skat. Pataut, E., “La détermination du lien d’intégration des citoyens européens”, *RTD Eur.*, 2012, 623. un nākamās lpp.

16 — Šajā ziņā skat. Barnard, C., “Case C-209/03, R (on the application of Danny Bidar) v. London Borough of Ealing, Secretary of State for Education and Skills, judgment of the Court (Grand Chamber) 15 march 2005, not yet reported”, *CML Rev.*, 42, 2005, 1465.–1489. lpp., it īpaši 1488. lpp.

17 — Šajā ziņā skat. O’Leary, S., “The curious case of frontier workers and study finance: *Giersch*”, *CML Rev.*, 51, 2014, 601.–622. lpp., it īpaši 609. lpp. Skat. arī Martin, D., komentāru, kurš rakstīja par 2007. gada 18. jūlija spriedumu *Hartmann* (C-212/05, EU:C:2007:437): “Not only the acceptance of a social policy cause of justification in the field of free movement is a reversal of a consistent case-law” (Martin, D., “Comments on *Jia v. Migrationsverket* (Case C-1/05 of 9 January 2007), *Hartmann v. Freistaat Bayern* (Case C-213/05 of 18 July 2007) and *Hendrix v. Raad van Bestuur van het Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen* (Case C-287/05 of 11 September 2007)”, *European Journal of Migration and Law*, 9, 2007, 457.–471. lpp., it īpaši 467. lpp.; mans izcēlums).

18 — Šajā ziņā skat. spriedumus, 2007. gada 18. jūlijs, *Hartmann* (C-212/05, EU:C:2007:437, 24. punkts), *Geven* (C-213/05, EU:C:2007:438, 15. punkts), 2012. gada 14. jūnijs, Komisija/Nīderlande (C-542/09, EU:C:2012:346, 33. punkts), kā arī 2013. gada 20. jūnijs, *Giersch* u.c. (C-20/12, EU:C:2013:411, 37. punkts).

19 — Šajā ziņā skat. Cavallini, J., “Subordonner l’octroi d’une allocation à une condition de résidence peut caractériser une discrimination indirecte”, *JCP/La Semaine Juridique – Édition sociale*, Nr. 40, 2007, 32.–34. lpp.

20 — Spriedumi, 2007. gada 18. jūlijs, *Hartmann* (C-212/05, EU:C:2007:437, 36. punkts), un *Geven* (C-213/05, EU:C:2007:438, 26. punkts).

38. Tomēr saistībā ar 2012. gada 14. jūnija spriedumu Komisija/Nīderlande (C-542/09, EU:C:2012:346) ir veikts skaidrojums. Proti, šajā spriedumā Tiesa atgādināja dalībvalstīm, ka, “ kaut arī iespēja, ko Tiesa atzina dalībvalstīm, ja vien tās bija izpildījušas atsevišķus nosacījumus, pieprasīt citu dalībvalstu pilsoņiem zināmas pakāpes integrāciju to sabiedrībā, lai varētu saņemt sociālās priekšrocības, piemēram, finansiālu atbalstu izglītībai, attiecas ne tikai uz situācijām, kurās attiecīgā atbalsta pieprasītāji ir ekonomiski neaktīvi pilsoņi, prasība izpildīt [...] nosacījumu par dzīvesvietu, lai pierādītu vajadzīgo integrāciju, *principā* būtu nepiemērota attiecībā uz migrējošiem un pārrobežu darba ņēmējiem”²¹.

39. Proti, viņiem “tas, ka viņi ir piekļuvuši kādas dalībvalsts darba tirgum, principā rada pietiekamu integrācijas saikni ar šīs valsts sabiedrību, kas viņiem ļauj tajā pretendēt uz vienlīdzīgas attieksmes principa piemērošanu salīdzinājumā ar valsts darba ņēmējiem sociālo priekšrocību ziņā”²².

3) Nepieciešamība šauri interpretēt prasību par darba ņēmēju pietiekamu integrāciju

40. Šim vēsturiskajam pārskatam par Tiesas judikatūru attiecībā uz Regulas Nr. 492/2011 7. panta 2. punkta interpretāciju būtu jānodrošina šauri uztvert iespēju, ka sociālās priekšrocības piešķiršana migrējošam vai pārrobežu darba ņēmējam tiek pakļauta pierādījumam, ka viņš ir pietiekami integrējies uzņemtajā dalībvalstī.

41. Šo nostāju nostiprina Savienības likumdevēja uz LESD 45. panta pamata pieņemtie teksti.

42. Vispirms – nediskriminācijas princips, piešķirot sociālās priekšrocības, attiecībā uz migrējošiem darba ņēmējiem, pārrobežu darba ņēmējiem un valsts darba ņēmējiem ir apstiprināts Regulas Nr. 492/2011 7. panta 2. punktā.

43. Tādējādi atbilstoši LESD 288. panta otrajai daļai šī tiesību norma ir obligāta visos tās elementos un piemērojama visās dalībvalstīs. Tām [dalībvalstīm] tāpat principā nav nekādas rīcības brīvības, ieviešot Regulas Nr. 492/2011 7. panta 2. punktu²³.

44. Tālāk – atšķirības starp migrējošajiem darba ņēmējiem un viņu ģimenes locekļiem, no vienas puses, un Savienības pilsoņiem, kas lūdz [finansiālu] atbalstu, nebūdami ekonomiski aktīvi, no otras puses, esamība izriet no Direktīvas 2004/38 24. panta.

45. Proti, “ kaut arī pēdējās minētās tiesību normas 1. punktā ir noteikts, ka pret visiem Savienības pilsoņiem, kas, pamatojoties uz šo direktīvu, uzturas uzņemtajā dalībvalstī, ir vienlīdzīga attieksme “atbilstīgi Līguma darbības jomai”, tās 2. punktā ir precizēts, ka dalībvalsts attiecībā uz personām, *kas nav darba ņēmēji, pašnodarbinātas personas, personas, kuras saglabā šādu statusu, vai to ģimenes locekļi*, var ierobežot mācībām paredzēto līdzekļu piešķiršanu stipendiju vai studiju kredītu veidā studentiem, kas nav ieguvuši pastāvīgas uzturēšanās tiesības”²⁴.

21 — Spriedums, 2012. gada 14. jūnijs, Komisija/Nīderlande (C-542/09, EU:C:2012:346, 63. punkts). Mans izcēlums. Attiecīgajās valsts tiesību normās šajā lietā augstākās izglītības, kas tiek iegūta ārpus attiecīgās dalībvalsts, finansējums bija atkarīgs no nosacījuma, ka [studentam] bija jābūt šīs dalībvalsts rezidentam vismaz trīs gadus pēdējo sešu gadu laikā pirms imatrikulācijas.

22 — Spriedums, 2012. gada 14. jūnijs, Komisija/Nīderlande (C-542/09, EU:C:2012:346, 65. punkts).

23 — Šajā ziņā skat. Martin, D., “Comments on *Jia v. Migrationsverket* (Case C-1/05 of 9 January 2007), *Hartmann v. Freistaat Bayern* (Case C-213/05 of 18 July 2007) and *Hendrix v. Raad van Bestuur van het Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen* (Case C-287/05 of 11 September 2007)”, *European Journal of Migration and Law*, 9, 2007, 457.–471. lpp., it īpaši 467. lpp.

24 — Spriedums, 2012. gada 14. jūnijs, Komisija/Nīderlande (C-542/09, EU:C:2012:346, 64. punkts). Mans izcēlums.

B – Par prejudiciālo jautājumu

46. Kā es to norādīju atbilstošo tiesību normu izklāstā, pēc 2013. gada 20. jūnija sprieduma *Giersch* u.c. (C-20/12, EU:C:2013:411) Luksemburgas tiesību akti par valsts finansiālo atbalstu augstākās izglītības iegūšanai tika divas reizes grozīti. Tādējādi šis spriedums nevar netikt ņemts vērā, atbildot uz iesniedzējtiesas uzdoto jautājumu.

1) Luksemburgas tiesību aktu par valsts finansiālo atbalstu augstākās izglītības iegūšanai attīstība

47. Atbilstoši 2000. gada 22. jūnija likumam valsts finansiālā atbalsta augstākās izglītības iegūšanai piešķiršana bija pakārtota nosacījumam, ka studenta domicils vai uzturēšanās vieta ir Luksemburgas teritorijā.

48. Pēc 2013. gada 20. jūnija sprieduma *Giersch* u.c. (C-20/12, EU:C:2013:411) 2000. gada 22. jūnija likums tika grozīts ar 2013. gada 19. jūlija likumu, paplašinot valsts finansiālo atbalstu attiecībā uz Luksemburgā nerezidējošiem studentiem – ar nosacījumu, “[ka] viens no viņa vecākiem ir darbinieks vai pašnodarbināta persona un ir Luksemburgas vai Eiropas Savienības pilsonis [...], kurš studenta pieteikuma par finansiālu atbalstu augstākajai izglītībai iesniegšanas dienā ir bijis nodarbināts vai veicis uzņēmējdarbību Luksemburgā nepārtraukti vismaz piecus gadus”²⁵.

49. Tomēr drīz šis likums tika atcelts ar 2014. gada 24. jūlija likumu, kurā ir paredzēts, ka nosacījums par nerezidējošā studenta vecāka darbu tiek saprasts kā “[darbs, kas veikts] nepārtraukti vismaz piecus gadus septiņus gadus ilgā atsaucē laikposmā, kas tiek skaitīts ar atpakaļejošu spēku, sākot no studenta pieteikuma par finansiālu atbalstu augstākajai izglītībai iesniegšanas dienas”²⁶.

2) Spriedums *Giersch* u.c.

50. Vairāki Tiesas apsvērumi, kas ietverti 2013. gada 20. jūnija spriedumā *Giersch* u.c. (C-20/12, EU:C:2013:411), pēc 2013. gadā izdarītajiem tiesību aktu grozījumiem joprojām ir atbilstoši.

51. Pirmkārt, “studiju finansējums, ko dalībvalsts piešķir darba ņēmēju bērniem, migrējošam darba ņēmējam [ja viņš turpina uzturēt bērnu] ir sociāla priekšrocība Regulas [Nr. 492/2011] 7. panta 2. punkta nozīmē”²⁷.

52. Otrkārt, migrējoša darba ņēmēja ģimenes locekļi savukārt ir šim darba ņēmējam Regulas Nr. 492/2011 7. panta 2. punktā nodrošinātās vienlīdzīgās attieksmes netieši izmantotāji. “Tā kā studiju finansējuma piešķiršana migrējoša darba ņēmēja bērnam ir sociāla priekšrocība migrējošam darba ņēmējam, bērns pats var atsaukties uz šo tiesību normu, lai iegūtu šo finansējumu, ja saskaņā ar valsts tiesībām tas tiek piešķirts tieši studentam”²⁸.

53. Treškārt, ar tādu nosacījuma par dzīvesvietu Luksemburgas teritorijā prasību, kāda bija izvirzīta attiecīgajā normā lietā, kurā tika pasludināts 2013. gada 20. jūnija spriedums *Giersch* u.c. (C-20/12, EU:C:2013:411), pastāv risks radīt neizdevīgāku situāciju galvenokārt citu dalībvalstu, nevis uzņemošās dalībvalsts pilsoņiem, ciktāl nerezidenti visbiežāk nav pilsoņi²⁹. “Nevienlīdzīgā attieksme, kas izriet no

25 — 2000. gada 22. jūnija likuma 2.a pants, kas iekļauts ar 2013. gada 19. jūlija likuma 1. panta 1. punktu.

26 — 2014. gada 24. jūlija Likuma par valsts finansiālo atbalstu augstākās izglītības iegūšanai 3. pants. Šis likums neattiecas uz izskatāmo lietu.

27 — Spriedums, 2013. gada 20. jūnijs, *Giersch* u.c. (C-20/12, EU:C:2013:411, 39. punkts).

28 — Spriedums, 2013. gada 20. jūnijs, *Giersch* u.c. (C-20/12, EU:C:2013:411, 40. punkts un tajā minētā judikatūra).

29 — Šajā ziņā skat. spriedumu, 2013. gada 20. jūnijs, *Giersch* u.c. (C-20/12, EU:C:2013:411, 44. punkts).

fakta, ka studentiem, kas ir pārrobežu darba ņēmēju bērni, ir piemērojams nosacījums par dzīvesvietu, tādējādi ir netieša diskriminācija, kas principā ir aizliegta, ja vien tā nav objektīvi attaisnota³⁰. Lai tā būtu attaisnota, tai jābūt piemērotai, lai īstenotu leģitīmu mērķi, un tā nevar pārsniegt šī mērķa sasniegšanai vajadzīgo³¹.

54. Ceturtkārt, “dalībvalsts īstenots pasākums, lai sasniegtu savu iedzīvotāju augstāku izglītības līmeni un veicinātu ekonomikas izaugsmi, ir leģitīms mērķis, kas var attaisnot netiešu diskrimināciju pilsonības dēļ”³².

3) Par objektīva iespējamās diskriminācijas attaisnojuma esamību

a) Par diskriminācijas esamību

55. Saskaņā ar 2000. gada 22. jūnija likuma, kas grozīts ar 2013. gada 19. jūlija likumu, 2.a pantu “finansiālu atbalstu augstākās izglītības iegūšanai var saņemt arī students, kas nav Luksemburgas Lielhercogistes rezidents, ja viens no viņa vecākiem ir darbinieks vai pašnodarbināta persona un ir Luksemburgas vai Eiropas Savienības pilsonis [..], kurš studenta pieteikuma par finansiālu atbalstu augstākajai izglītībai iesniegšanas dienā ir bijis nepārtraukti nodarbināts vai veicis uzņēmējdarbību Luksemburgā vismaz piecus gadus”³³.

56. Tādējādi, ja šis nosacījums tiek piemērots vienādi Luksemburgas un citu dalībvalstu pilsoņiem, tāpat kā attiecīgajā tiesiskajā regulējumā lietā, kurā tika pasludināts 2013. gada 20. jūnija spriedums *Giersch* u.c. (C-20/12, EU:C:2013:411), tas tomēr veido uz dzīvesvietu balstītu nošķiršanu.

57. Tādos valsts tiesību aktos, kādi ir piemērojami tiesvedībā pamatlietā, finansiāla atbalsta augstākās izglītības iegūšanai piešķiršana studentiem, kas nedzīvo Luksemburgas teritorijā, ir atkarīga no nosacījuma, ka viņiem ir jābūt tādu darba ņēmēju bērniem, kas ir bijuši nepārtraukti nodarbināti vai īstenojuši savu profesionālo darbību kā pašnodarbinātie šajā dalībvalstī vismaz piecus gadus brīdī, kad tiek lūgts finansiālais atbalsts.

58. Šis nosacījums nav paredzēts studentiem, kuru dzīvesvieta ir Luksemburgas teritorijā, jo šis dalībvalsts izvirzītais mērķis ir veicināt diplomu par augstāko izglītību ieguvušo rezidentu īpatsvara palielināšanos.

59. Manuprāt, šāda nošķiršana nepārprotami var radīt vēl nelabvēlīgāku situāciju citu dalībvalstu pilsoņiem, jo, kā Tiesa to konstatējusi 2013. gada 20. jūnija spriedumā *Giersch* u.c. (C-20/12, EU:C:2013:411, 44. punkts), nerezidenti visbiežāk nav pilsoņi. Tātad, manuprāt, tā rada netiešu diskrimināciju uz pilsonības pamata, kas var tikt pieļauta tikai ar nosacījumu, ka tā ir objektīvi attaisnota.

b) Par leģitīma mērķa esamību

60. Savos rakstveida apsvērumos Luksemburgas valdība apgalvo, ka ar jauno Luksemburgas tiesību normu sasniedzamais mērķis esot līdzvērtīgs “sociālam” mērķim, kas tika norādīts piemērojamo tiesību aktu attaisnojumam lietā, kurā tika pasludināts 2013. gada 20. jūnija spriedums *Giersch* u.c. (C-20/12, EU:C:2013:411).

30 — Spriedums, 2013. gada 20. jūnijs, *Giersch* u.c. (C-20/12, EU:C:2013:411, 46. punkts).

31 — Šajā ziņā skat. spriedumu, 2013. gada 20. jūnijs, *Giersch* u.c. (C-20/12, EU:C:2013:411, 46. punkts un tajā minētā judikatūra).

32 — Spriedums, 2013. gada 20. jūnijs, *Giersch* u.c. (C-20/12, EU:C:2013:411, 56. punkts).

33 — Mans izcēlums.

61. Nešķiet, ka šis apgalvojums varētu tikt apstrīdēts. Proti, no likuma Nr. 6585 projekta³⁴, kas ir 2013. gada 19. jūlija likuma pamatā, pamatojuma izklāsta izriet, ka Luksemburgas valsts finansiālā atbalsta augstākās izglītības iegūšanai shēmas grozījumi ir paredzēti vienīgi, lai “izdarītu secinājumus” no 2013. gada 20. jūnija sprieduma *Giersch* u.c. (C-20/12, EU:C:2013:411).

62. Taču šo mērķi Luksemburgā būtiski palielināt rezidentu ar augstākās izglītības diplomu īpatsvaru³⁵ Tiesa Savienības līmenī ir atzinusi par vispārējo interešu mērķi³⁶.

63. Proti, Tiesa nosprieda, ka dalībvalsts īstenots pasākums, lai sasniegtu augstāku savu iedzīvotāju izglītības līmeni un veicinātu ekonomikas izaugsmi, ir leģitīms mērķis, kas var attaisnot netiešu diskrimināciju pilsonības dēļ³⁷.

64. Šajos apstākļos es uzskatu, ka nav jāapstrīd strīdīgā tiesiskā regulējuma mērķis vai tā leģitīmais raksturs.

c) Par nosacījuma par minimālu un nepārtrauktu nodarbinātības ilgumu piemērotību

65. Lietderīgi ir vēlreiz atgādināt, ka migrējošie un pārrobežu darba ņēmēji, kad tie ir iekļāvušies dalībvalsts darba tirgū, principā ir izveidojuši pietiekamu integrācijas saikni šīs valsts sabiedrībā, kas viņiem ļauj tajā izmantot vienlīdzīgas attieksmes principu sociālo priekšrocību jomā attiecībā uz valsts darba ņēmējiem un darba ņēmējiem – rezidentiem³⁸.

66. Integrācijas saikne it īpaši izriet no tā, ka migrējošie darba ņēmēji piedalās uzņēmošās dalībvalsts sociālās politikas finansējumā ar nodokļu un sociālajām iemaksām, ko viņi maksā šajā dalībvalstī saistībā ar algoto darbu, ko viņi tajā veic. Tādējādi viņiem ir jāvar gūt no tās labumu saskaņā ar tādiem pašiem nosacījumiem kā valsts darba ņēmējiem³⁹.

67. Protams, Tiesa ir pieļāvusi noteiktus apsvērumus, kas attaisno tiesisko regulējumu, ar kuru tiek nošķirti rezidenti un nerezidenti, kas īsteno profesionālu darbību attiecīgajā dalībvalstī, atbilstoši viņu integrācijas pakāpei šajā dalībvalstī vai to piesaistei šai dalībvalstij⁴⁰.

68. Tomēr es atgādināšu par savu atturību attiecībā uz šo judikatūras attīstību⁴¹. Proti, “runājot par migrējošiem un pārrobežu darba ņēmējiem, tas, ka viņi ir piekļuvuši kādas dalībvalsts darba tirgum, *principā* rada pietiekamu integrācijas saikni ar šīs valsts sabiedrību, kas viņiem ļauj tajā pretendēt uz vienlīdzīgas attieksmes principa piemērošanu salīdzinājumā ar valsts darba ņēmējiem sociālo priekšrocību ziņā”⁴². Prasība šīm personām attiecībā uz pierādījumu par īpašu integrāciju tātad ir izņēmums no normas un tāpēc ir jāpiemēro šauri.

34 — Likuma Nr. 6585 projekts, ar ko tiek grozīts 2000. gada 22. jūnija Likums par valsts finansiālo atbalstu augstākās izglītības iegūšanai (2013. gada 5. jūlija dokuments 6585, 2. lpp., pieejams Luksemburgas Lielhercogistes Deputātu palātas (*Chambre des députés du Grand-Duché de Luxembourg*) interneta vietnē šādā adresē: <http://www.chd.lu/wps/portal/public/RoleEtendu?action=doDocpaDetails&id=6585#>).

35 — Spriedums, 2013. gada 20. jūnijs, *Giersch* u.c. (C-20/12, EU:C:2013:411, 48. punkts).

36 — Spriedums, 2013. gada 20. jūnijs, *Giersch* u.c. (C-20/12, EU:C:2013:411, 53. punkts).

37 — Spriedums, 2013. gada 20. jūnijs, *Giersch* u.c. (C-20/12, EU:C:2013:411, 56. punkts un rezolutīvā daļa).

38 — Šajā ziņā skat. spriedumus, 2012. gada 14. jūnijs, Komisija/Nīderlande (C-542/09, EU:C:2012:346, 65. punkts), un 2013. gada 20. jūnijs, *Giersch* u.c. (C-20/12, EU:C:2013:411, 63. punkts).

39 — Šajā ziņā skat. spriedumus, 2012. gada 14. jūnijs, Komisija/Nīderlande (C-542/09, EU:C:2012:346, 66. punkts), un 2013. gada 20. jūnijs, *Giersch* u.c. (C-20/12, EU:C:2013:411, 63. punkts).

40 — Šajā ziņā skat. apsvērumus šo secinājumu A sadaļā.

41 — Skat. šo secinājumu 40. punktu.

42 — Spriedums, 2012. gada 14. jūnijs, Komisija/Nīderlande (C-542/09, EU:C:2012:346, 65. punkts). Mans izcēlums.

69. Kaut kādā ziņā pastāv migrējošā vai pārrobežu darba ņēmēja integrācijas prezumpcija dalībvalstī, kurā viņš strādā un kuras labā viņš maksā nodokļus un sociālā nodrošinājuma iemaksas, kas tiek ieguldītas šīs valsts sociālās politikas finansējumā⁴³.

70. Tādējādi, lai arī es varu “[piekrist], ka ir iespējams prezumēt, ka varbūtība apmesties uz dzīvi Luksemburgā un iekļauties tās darba tirgū pēc augstākās izglītības iegūšanas, pat ja tā ir iegūta ārvalstīs, ir ticamāka attiecībā uz tiem studentiem, kuri studiju uzsākšanas brīdī dzīvo Luksemburgā, atšķirībā no studentiem nerezidentiem”⁴⁴, es esmu piesardzīgāks attiecībā uz ietekmi, kāda šajā ziņā var būt viena no studenta vecākiem nodarbinātības uzņemošās dalībvalsts teritorijā ilgumam.

71. Sākotnējā judikatūrā Tiesa, starp citu, stingri noraidīja iespēju pakārtot sociālās priekšrocības piešķiršanu profesionālās darbības minimālajam ilgumam⁴⁵.

72. Tādējādi es pievienojos Komisijas viedoklim, saskaņā ar kuru šķiet, ka nosacījumam saistībā ar vienu no studenta vecākiem pietiekamu integrāciju uzņemošās dalībvalsts darba tirgū nav saistības ar izvirzīto mērķi, proti, būtiski palielināt rezidentu ar augstākās izglītības diplomu īpatsvaru Luksemburgas Lielhercogistē⁴⁶.

73. Tomēr nosacījumu saistībā ar vienu no studenta vecākiem nodarbinātības ilgumu uzņemošajā dalībvalstī, šķiet, ir ierosinājusi pati Tiesa, lai arī tas bija tikai kā piemērs. Proti, veicot piemērojamā nosacījuma par dzīvesvietu pārbaudi lietā, kurā tika pasludināts 2013. gada 20. jūnija spriedums *Giersch* u.c. (C-20/12, EU:C:2013:411), Tiesa pati uzskatīja, ka šķiet iespējams, ka studenta pietiekama piesaiste Luksemburgas Lielhercogistei, kas ļautu izsecināt saprātīgu iespējamību, ka atbalsta saņēmēji atgriezīsies, lai apmestos Luksemburgā un lai sniegtu savus pakalpojumus šīs dalībvalsts darba tirgū, izriet “arī no apstākļa, ka šis students viens pats vai kopā ar vecākiem dzīvo kādā no Luksemburgas Lielhercogistes kaimiņvalstīm un ka viņa vecāki jau pietiekami ilgu laiku posmu strādā Luksemburgā un dzīvo šīs dalībvalsts tuvumā”⁴⁷.

74. Šī pieeja neatbilst tai, ko Tiesa parasti izmanto attiecībā uz studentu mobilitāti. Patiešām, vai 2012. gada 25. oktobra spriedumā *Prete* (C-367/11, EU:C:2012:668) Tiesa nav pamatoti uzskatījusi, ka ir jānoraida Beļģijas valdības argumentācija, ka persona, kas dzīvo dalībvalsts, kurā tā ir beigusi studijas, pierobežā, daudz dabiskāk būtu orientēta piekļūt tās dalībvalsts darba tirgum, ar kuru tai ir saikne⁴⁸? Proti, “zināšanas, ko students iegūst studiju laikā, parasti nav paredzētas vienam ģeogrāfiskam darba tirgum”⁴⁹.

43 — Šajā ziņā skat. O’Leary, S., “The curious case of frontier workers and study finance: *Giersch*”, *CML Rev.*, 51, 2014, 601.–622. lpp., it īpaši 610. lpp.

44 — Spriedums, 2013. gada 20. jūnijs, *Giersch* u.c. (C-20/12, EU:C:2013:411, 67. punkts).

45 — Šajā ziņā skat. spriedumus, 1988. gada 21. jūnijs, *Lair* (39/86, EU:C:1988:322, 42. punkts), un 1985. gada 6. jūnijs, *Frascogna* (157/84, EU:C:1985:243, 25. punkts).

46 — Skat. Komisijas rakstveida apsvērumus (44. punkts). Divi piemēri, ko Komisija sniedza 2016. gada 14. aprīļa tiesas sēdē, šajā ziņā ir pietiekami paskaidrojoši. Saskaņā ar strīdīgajiem tiesību aktiem bērnam no Lietuvas, kura tēvs ar tādu pašu pilsonību dzīvoja un strādāja Luksemburgā tikai vienu mēnesi, principā bija tiesības uz finansiālu atbalstu augstākās izglītības iegūšanai. Savukārt bērnam, kura tēvs ir pārrobežu darba ņēmējs no Beļģijas, kurš strādā Luksemburgā ilgāk nekā piecpadsmit gadus, bet ar pārtraukumu pēdējo piecu gadu laikā, nebūtu tiesību uz minēto atbalstu pat tad, ja šis bērns tur būtu pilnībā ieguvis skolas izglītību. Nosacījums par nepārtraukto nodarbinātību tāpat ir piemērojams pārrobežu darba ņēmēja no Beļģijas bērnam, kas vienmēr ir dzīvojis pie sava otra vecāka Kiprā un kuram pēc viņa studijām tāpat patiesībā nav bijis nodoma apmesties uz dzīvi Luksemburgā, un pārrobežu darba ņēmēja no Beļģijas bērnam, kas dzīvojis pie šī pēdējā minētā Beļģijā un visu savu skolas izglītību ir ieguvis Luksemburgā.

47 — Spriedums, 2013. gada 20. jūnijs, *Giersch* u.c. (C-20/12, EU:C:2013:411, 78. punkts). Šī attaisnojuma elementa atzišana parādās arī šī sprieduma rezolutīvajā daļā, kurā precizēts, ka, “ kaut arī mērķis palielināt iedzīvotāju, kuriem ir augstākā izglītība, īpatsvaru, lai veicinātu minētās dalībvalsts ekonomikas attīstību, ir leģitīms mērķis, kas var attaisnot šādu atšķirīgu attieksmi, un tāds nosacījums par dzīvesvietu kā pamatlietā valsts tiesiskajā regulējumā paredzētais ir piemērots minētā mērķa sasniegšanai, šāds nosacījums tomēr pārsniedz mērķa sasniegšanai vajadzīgā robežas, jo tas neļauj ņemt vērā citus iespējami reprezentatīvus elementus par minētā finansiālā atbalsta pieprasījuma patieso piesaisti attiecīgās dalībvalsts sabiedrībai vai darba tirgum, kā, piemēram, apstākli, ka vismaz viens no studenta vecākiem, kurš joprojām viņu uztur, ir pārrobežu darba ņēmējs, kuram ir stabila darba vieta attiecīgajā dalībvalstī un kurš tajā ir nodarbināts jau ievērojami ilgu laiku” (mans izcēlums).

48 — Šī sprieduma 45. punkts.

49 — Spriedums, 2012. gada 25. oktobris, *Prete* (C-367/11, EU:C:2012:668, 45. punkts). Skat. arī spriedumu, 2005. gada 15. marts, *Bidar* (C-209/03, EU:C:2005:169, 58. punkts).

75. Studentu reālā situācija man šķiet tuvāka šai konstatācijai. Tādējādi, ņemot vērā šo konstatāciju un iepriekš izklāstītos apsvērumus, nosacījums par studenta vecāka nodarbinātības minimālo un nepārtraukto ilgumu, manuprāt, nav piemērots izvirzītā mērķa sasniegšanai.

76. Tomēr man ir arī jāatzīst, ka Tiesa *de facto* un *de jure* ir pieņēmusi, ka vecāku darba vieta nozīmīgā laikposmā dalībvalstī, kas piešķir lūgto atbalstu, varētu būt piemērota tam, lai pierādītu reālās piesaistes šīs valsts sabiedrībai vai darba tirgum pakāpi.

77. Gadījumā, ja Tiesa apstiprinātu šo analīzi, es pakārtoti pārbaudīšu nosacījuma par nodarbinātības minimālo un nepārtraukto ilgumu nepieciešamību.

d) Par nosacījuma par minimālu un nepārtrauktu nodarbinātības ilgumu nepieciešamību

78. Lai tas būtu saderīgs ar Savienības tiesībām, nosacījumam par minimālu un nepārtrauktu nodarbinātības ilgumu brīdī, kad tiek iesniegts pieteikums par finansiālu atbalstu, nav jāpārsniedz izvirzītā mērķa sasniegšanai nepieciešamais.

79. Situācija, kas ir strīda pamatlietā pamatā, sniedz izskaidrojumu. Proti, finansiālais atbalsts A. A. Linares Verruga tika atteikts, lai gan viņa vecāki bija strādājuši Luksemburgā nepārtrauktu periodu, kas ildzis vairāk nekā piecus gadus ar tikai pāris īsiem pārtraukumiem piecu gadu laikā pirms pieteikuma par finansiālo atbalstu.

80. Taču iespēja atkāpties no vienlīdzības principa stingras ievērošanas, piešķirot sociālās priekšrocības migrējošiem un pārrobežu darba ņēmējiem, kāda ir atkārtota Regulas Nr. 492/2011 7. panta 2. punktā, var būt tikai ierobežota un ir jāinterpretē šauri.

81. Tāds noteikums, kāds ir paredzēts tiesību aktos pamatlietā, ar kuru finansiāla atbalsta augstākās izglītības iegūšanai piešķiršana ir vispārēji pakārtota minimālam nepārtrauktas nodarbinātības piecu gadu ilguma nosacījumam, neatstājot rīcības brīvību kompetentajām iestādēm pārbaudīt pieteikuma iesniedzēja situāciju, manuprāt, pārsniedz to, kas ir nepieciešams leģitimā mērķa sasniegšanai, proti, palielināt augstākās izglītības diplomu ieguvušo iedzīvotāju īpatsvaru rezidentu vidū, lai veicinātu valsts ekonomikas attīstību⁵⁰.

82. Man šķiet, ka šāds noteikums ir pārlieku vispārīgs un izslēdzošs Tiesas pastāvīgās judikatūras izpratnē. Proti, “ar to nepamatoti priekšplānā tiek izvirzīts viens elements, kas nebūt neliecina par [...] pabalsta pieprasītāja reālu un faktisku saikni ar ģeogrāfisko darba tirgu, izslēdzot visus pārējos raksturīgos elementus”⁵¹. Šādi rīkojoties, ar to tālāk tiek pārsniegts izvirzītā mērķa sasniegšanai nepieciešamais.

83. Luksemburgas valdības ierosināto analogiju ar Direktīvas 2004/38 16. panta 1. punktu es neuzskatu par tādu, kas varētu grozīt šo konstatāciju. Protams, Tiesa pati atsaucas uz šo tiesību normu 2013. gada 20. jūnija spriedumā *Giersch* u.c. (C-20/12, EU:C:2013:411). Tomēr runa ir par vienkāršu ilguma nosacījuma piemēru, ko Tiesa uzskatīja par iespējamu, lai izvairītos “no “stipendiju tūrisma” rašanās riska”⁵². Turklāt, kā Tiesa pati to uzsver, šis nosacījums iekļaujas “citā kontekstā”⁵³.

50 — Šajā ziņā, manuprāt, ar grozījumiem, kas izdarīti ar 2014. gada 24. jūlija Likumu par valsts finansiālo atbalstu augstākās izglītības iegūšanai, saskaņā ar kuru nodarbinātības piecu gadu laikposms turpmāk tiek aprēķināts septiņu gadu atsaucē periodā, vēl arvien nav izpildīta samērīguma prasība. Proti, 2012. gada 14. jūnija spriedumā Komisija/Nīderlande (C-542/09, EU:C:2012:346) Tiesa uzskatīja, ka Nīderlandes tiesību akti ir pretrunā Savienības tiesībām. Taču attiecīgie valsts tiesību akti šajā lietā bija mazāk stingri nekā Luksemburgas tiesību akti, jo tajos studijas augstākās izglītības iegūšanai, kas tiek veiktas ārpus tās teritorijas, ir pakārtotas nosacījumam par dzīvesvietu tajā vismaz trīs gadus pēdējo sešu gadu laikā līdz studenta imatrikulācijai.

51 — Spriedums, 2002. gada 11. jūlijs, *D'Hoop* (C-224/98, EU:C:2002:432, 39. punkts). Šajā ziņā skat. arī spriedumu, 2013. gada 18. jūlijs, *Prinz* un *Seeberger* (C-523/11 un C-585/11, EU:C:2013:524, 37. punkts un tajā minētā judikatūra).

52 — Spriedums, 2013. gada 20. jūnijs, *Giersch* u.c. (C-20/12, EU:C:2013:411, 80. punkts).

53 — Spriedums, 2013. gada 20. jūnijs, *Giersch* u.c. (C-20/12, EU:C:2013:411, 80. punkts).

84. Proti, Direktīvas 2004/38 16. pantā ir paredzēts nosacījums par minimālo nepārtraukto nodzīvotā laika ilgumu, lai nodrošinātu pastāvīgas uzturēšanās tiesību piešķiršanu personām, kas uz ilgāku laiku apmetušās uzņemtajā dalībvalstī. Taču šāds apsvērums pēc definīcijas nav piemērojams pārrobežu darba ņēmēju situācijai.

85. Atsauce uz Direktīvas 2004/38 24. pantu arīdzan nav atbilstoša. Gluži pretēji, kā es norādīju savā iepriekšējā izklāstā, šīs direktīvas 24. panta 2. punktā ir skaidri paredzēta iespēja atkāpties no vienlīdzīgas attieksmes principa attiecībā uz *citām* personām, nevis darba ņēmējiem, pašnodarbinātām personām, personām, kas saglabā šādu statusu, un to ģimenes locekļiem.

VI – Secinājumi

86. Ņemot vērā iepriekš izklāstītos apsvērumus, es ierosinu Tiesai uz *tribunal administratif du Grand-Duché de Luxembourg* (Luksemburga) uzdoto prejudiciālo jautājumu atbildēt šādi:

Eiropas Parlamenta un Padomes 2011. gada 5. aprīļa Regulas (ES) Nr. 492/2011 par darba ņēmēju brīvu pārvietošanos Savienībā 7. panta 2. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tas ir pretrunā tādiem dalībvalsts tiesību aktiem, kādi ir pamatlietā, saskaņā ar kuriem finansiāla atbalsta augstākās izglītības iegūšanai piešķiršana ir pakārtota nosacījumam par studenta vecāku minimālu nepārtrauktu piecus gadus ilgas nodarbinātības laikposmu brīdī, kad tiek iesniegts finansiālā atbalsta pieteikums, un rada atšķirīgu attieksmi, kas veido netiešu diskrimināciju starp personām, kas dzīvo šajā dalībvalstī, un tām, kas, nedzīvojot šajā dalībvalstī, ir tādu pārrobežu darba ņēmēju bērni, kas strādā šajā dalībvalstī.